

РОЗДІЛ 1 ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ЄВРОРЕГІОНИ

Глобалізація стала невід’ємним фактом сучасного життя, який впливає на політичну, економічну, соціальну і культурну сфери і викликає реакцію на загальноєвропейському, національному та регіональному рівнях. Міжнародна торгівля позитивно впливає на положення тих регіонів, які приймають в ній участь, створює умови для прискореного росту доходів, однак викликає негативне відношення з боку найслабших регіонів, що може призвести до збільшення розриву між найбільш багатими та бідними регіонами. Щоб запобігти негативному впливу глобалізації, Рада Європи рекомендує всім державам – членам визнати все зростаючу роль регіонів у вирішенні економічних проблем розвитку держави, сприяти політиці регіоналізації, яка повинна бути направлена на розширення повноважень регіонів, на представлення їм необхідних важелів та засобів стимулювання економічного розвитку та партнерства з іншими регіонами, з тим, щоб вони могли швидше адаптуватися до нових соціально-економічних умов, що сформувалися внаслідок глобалізації.

Для України, особливо для її регіонів, процеси міжрегіональної інтеграції нові, і необхідно певний час, щоб і на державному, і на регіональному рівнях усвідомили їх важливість, і забезпечили організаційно-правові, фінансові та кадрові можливості для активізації участі регіонів у міжрегіональному та транскордонному співробітництві з метою стимулювання економічної співпраці, більш ефективного використанню природно-ресурсного потенціалу території та підвищення доходів населення. Перші кроки у цьому напрямку є – в прийнятій Концепції державної регіональної політики³ визначається, що "стимулювання розвитку транскордонних та міжрегіональних економічних зв'язків на основі виробничої кооперації та інтеграції, створення відповідних промислово-фінансових груп, інших сучасних форм господарювання, – є одним із стратегічних напрямків регіональної політики держави, а також "передбачається розроблення пропозицій щодо законодавчого розширення можливостей місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування для розвитку транскордонного та міжрегіонального економічного співробітництва та щодо впорядкування такого співробітництва".

Потрібно визнати, що в процесі становлення ринкових відносин в Україні з'явилися нові функції в управлінні обласним господарством – **міжнародна міжтериторіальна діяльність**. Ця діяльність розвивається не

3 Концепція державної регіональної політики / Указ Президента України № 341 / 2001 від 25 травня 2001 року

лише в сфері зовнішньоекономічних відносин, а у всіх аспектах життя – культурному, науково-освітньому, екологічному тощо і всі вони стають предметом співпраці згідно укладених міжтериторіальних та транскордонних угод.

Але існуючі підходи до цих процесів та практика їх реалізації ще не знайшли системного втілення, не вироблені адекватні механізми їх ефективного розвитку. Так, в дослідницькій роботі та на практиці ще не усталилася міжнародна термінологія, не визначені відповідні принципи регіоналізації, не створена відповідна законодавча та нормативна бази, не визначені чітко державні, регіональні та місцеві органи, які повинні здійснювати управління міжтериторіальною та транскордонною співпрацею, їх структура та функції.

З підписанням "Протоколу № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або органами влади, який стосується міжтериторіального співробітництва"⁴ в основному було завершено введення понятійного апарату для цієї сфери діяльності.

Тому коротко наведемо ці визначення та порівняємо їх з окремими термінами, що використовуються в Україні.

Якщо прослідкувати історію появи понятійного апарату, то першим був введений термін "транскордонне співробітництво" у 106 Мадридській Конвенції загальних принципів транскордонного співробітництва⁵ (Рамкова Конвенція, 1980).

В Конвенції **транскордонне співробітництво визначається як "...будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або органами влади, що знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, а також укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей"**.

В цьому ж документі уточнюються поняття: територіальні общини або органи влади як... *громади або органи, які здійснюють місцеві та регіональні функції та визнаються як такі внутрішнім законодавством кожної держави*.

Створення Асамблеї Європейських регіонів визначило поняття **регіон**. В ст. 2, розділу 2 Статуту Асамблеї визначається, що "**регіон, в принципі, визначає органи місцевої влади на рівні, який знаходиться безпосередньо після центрального уряду та мають політичне право**

4 Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва 5.05.1998. Страсбург

5 Європейська Рамкова Конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (21 травня 1980 р., м. Мадрид). Текст українською мовою. – Рада Європи. 35 с

представництва, втілюване обраною регіональною асамблеєю". В цьому ж Статуті визначається міжрегіональне співробітництво, під яким **розуміють будь-які зв'язки, встановлені між регіонами, що належать до різних держав.**

Однак, як виявилось, необхідно було удосконалити категорійний апарат поняттям міжтериторіального співробітництва, яке було введено Протоколом №2 до Рамкової конвенції (1998). Це пов'язано з тим, що у міжнародні відносини можуть вступати, в залежності від національного законодавства, не лише регіони, які знаходяться безпосередньо після центрального уряду, а й інші територіальні утворення та органи самоуправління нижчих рівнів і не обов'язково сусідні території (транскордонне співробітництво).

"Міжтериторіальне співробітництво" означає будь-яку взаємо узгоджену діяльність, спрямовану на започаткування відносин між територіальними общинами та органами влади двох або більше договірних сторін, крім відносин транскордонного співробітництва між сусідніми органами влади, включаючи укладання між територіальними общинами та органами влади інших держав угод про співробітництво⁶

Таким чином, найбільш широким поняттям є міжтериторіальне співробітництво, яке визначає право будь-якого територіального органу влади співпрацювати з будь-якими відповідними територіальними органами влади інших держав (для України – АРК, області, райони, селищні ради, міста).

Міжрегіональне співробітництво окреслює правові рамки територій, що стоять на другому після центрального рівня (для України – це області та Автономна республіка Крим, м. Київ та Севастополь, для Швейцарії – кантони, для Австрії, Німеччини – землі, Польщі – воєводства тощо).

Трансгордонне співробітництво чітко означає співпрацю суміжних територій сусідніх держав, тобто визначальним є наявність кордону між співпрацюючими територіями. Не можна говорити про трансгордонне співробітництво не сусідніх держав.⁷ На наш погляд, є деякі розбіжності у трактуванні ст. 1 Додаткового протоколу до Європейської рамкової конвенції, з читання якої робляться висновки про не обов'язковість

наявності кордону для трансгордонного співробітництва⁸. Однак, у преамбулі до Протоколу № 2 до цієї ж Конвенції чітко вказується на те, що співробітництво трансгордонне здійснюється між органами влади сусідніх територій, а між іноземними органами влади, які не є сусідами – міжтериторіальне.

Таким чином, поняття "міжтериторіальне" та "міжрегіональне" можна вживати як ідентичні, якщо визначитися з поняттям регіон. В науковій літературі воно є багатозначним і спроби уніфікувати цей термін не вдаються. Фактично, вживаючи термін регіон, чітко окреслюється значення в якому воно використовується в конкретному матеріалі. Якщо ж під територією розуміти різного рівня адміністративно-територіальні одиниці держави, включаючи й 2-й рівень безпосередньо після державного (тобто, в даному випадку – регіон), то поняття міжтериторіального буде включати і міжрегіональне співробітництво.

Розглядати ж трансгордонне співробітництво доцільно окремо, передусім тому, що в умовах трансгордонного співробітництва, проблем, які виникають та які необхідно вирішувати, є набагато більше, ніж тих, які виникають в стосунках територій (регіонів) різних держав. Часто ці проблеми носять об'єктивний характер – не залежний від людини: перенос забруднень на суміжні території, спільні водні ресурси тощо.

Реалізуючи програму інтеграції у ЄС, Україна повинна використовувати вже вживану термінологію у Європі. Так, протягом значного періоду в Україні вживався термін "*прикордонне*" співробітництво і лише в останні 10 років став вживатися термін "*трансгордонне*". Тому доцільно було б дещо визначитися і з цими термінами.

За своєю суттю співпрацю сусідніх територій визначають обидва терміни. Перший термін є більш звичним в Україні, він використовувався в умовах, коли кордон був достатньо закритий для широкого обміну. Не було мови також про створення трансгордонних об'єднань (єврорегіонів) та реалізації проектів для вирішення спільних проблем суміжних територій ні на міждержавному, ні на міжрегіональному рівнях. Об'єктами досліджень були прикордонні території кожної з суміжних держав зокрема, і не розглядалися спільні проблеми. Термін "*прикордонне співробітництво*" почав вживатися у 70-х роках минулого століття для означення культурних відносин та політичних акцій між сусідніми регіонами по обидві сторони кордону та для означення прикордонної торгівлі, що отримала розвиток у 1973-75 рр. на основі безпосередніх угод між обласними спілками споживчої кооперації України та кооперативними організаціями Угорщини, Чехословаччини, Польщі та Румунії, а з 1980 р. і між органами державної

6 Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про трансгордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва. 5.05.1998. Страсбург

7 Прим. Не слід плутати можливість функціонування міжнародних організацій та об'єднань (наприклад, Асамблея прикордонних регіонів), метою діяльності яких, між іншим, є вирішення трансгордонних проблем. Як центральні органи влади держав, так і окремі міжнародні організації забезпечують трансгордонне співробітництво, яке реалізують територіальні органи влади та громади.

8 Гакман С. Єврорегіон "Верхній Прут" у контексті трансгордонного співробітництва України, Республіки Молдова та Румунії // Вісник держкомнаціміграції України. Щоквартальний інформаційний журнал – 2002. – № 2. – С. 122-131

торгівлі прикордонних областей цих країн⁹. Проте, на даний час, взаємні відносини прикордонних територій відбуваються в значно більшій кількості сфер і, часто, незалежно від волі та бажань людини та відміченого нею кордону – в атмосфері, по воді тощо ("trans" в перекл. "пере", переносити, переміщати тощо). Тобто категорія "транскордонне" більше відповідає суті того, що відбувається на прикордонних територіях.

На сучасному етапі за об'єкт дослідження часто береться до уваги не прикордонна область – адміністративно-територіальна одиниця однієї держави, розташована безпосереднього вздовж державного кордону, а транскордонний регіон – територія, яка охоплює суміжні прикордонні адміністративно-територіальні одиниці сусідніх держав. Таким чином, можна зазначити, що *транскордонне співробітництво* більш широке поняття, яке охоплює всі вище наведені моменти.

Тому для визначення транскордонної та прикордонної співпраці, на наш погляд, доцільно розширити звичне в Україні поняття прикордонної співпраці до суті поняття транскордонної, яке більше використовується в світі та вживати їх в подальшому як тотожні, якщо інше не буде вказано.

Зрозуміло, що запропонована ієрархічність понять, як і більшість інших у різних галузях знань, є певною мірою, умовною. Але така домовленість щодо змістовності та вживаності термінів дозволяє науковцям та практикам говорити та дискутувати на одній мові і внести єдине трактування у законодавчі та нормативні документи.

Транскордонне співробітництво – це, інакше кажучи, специфічна сфера зовнішньоекономічної, політичної, екологічної, культурно-освітньої та інших видів міжнародної діяльності, яка здійснюється на *регіональному рівні*, і яка, охоплюючи всі загальні їхні форми, відрізняється необхідністю та можливостями більш активного їх використання, а також низкою особливостей, а саме – наявністю кордону і необхідністю його облаштування, спільним використанням природних ресурсів і, відповідно, спільним вирішенням проблем екологічної безпеки, більш широким взаємним спілкуванням населення сусідніх держав та особистими зв'язками людей, значно вищим навантаженням на інфраструктуру (дороги, зв'язок, сферу обслуговування, придорожню інфраструктуру).

Транскордонне співробітництво спрямоване на подолання негативних аспектів існування кордонів та наслідків, які виникли на прикордонних територіях через їх розташування на національних окраїнах держав і має на меті покращення умов життя населення. Серед головних цілей такої співпраці є:

– подолання існуючих стереотипів та упереджень по обидві сторони

⁹ Будкін В.С. Прикордонне співробітництво в системі адаптації економіки України до європейського господарського простору /Проблеми співробітництва прикордонних територій України і Польщі. Бюл.№ 3. – Варшава-Київ - 1993. –С.169-179.

кордону;

- усунення політичних та адміністративних бар'єрів між сусідніми народами;
- створення господарської, соціальної та культурної інфраструктури, за умови формування спільних органів, господарюючих суб'єктів, осередків і тощо¹⁰.

Знання та розуміння сусіда є так само важливими, як і формування довіри.

Різноманітність проблем та потенційних можливостей розвитку по обидві сторони кордону на просторах Європи призводить до того, що *транскордонне співробітництво стає неминучим, бо служить втіленню в життя принципів міжнародного права в чітко визначеному регіональному аспекті*¹¹.

Організаційні форми транскордонного співробітництва

Найпростішою формою транскордонного співробітництва є **прямі контакти** між територіальними громадами – містами, селищами, які, здебільшого, носять неформальний характер та спрямовані на спільні дії у випадку виникнення надзвичайних ситуацій. **Співпраця на неформальній основі** можлива завдяки відсутності взаємних фінансових зобов'язань.

Співпраця формується **на договірній основі**, якщо з'являються довгострокові відносини між територіальними громадами або органами влади та у випадку виникнення взаємних зобов'язань в наданні послуг, продукції, інформації, а також з появою фінансових зобов'язань. В цьому випадку можна виділити дві форми співпраці: безпосередньо **за укладеними транскордонними угодами** або шляхом формування **органу транскордонного співробітництва**.

Співпраця безпосередньо за укладеними угодами передбачає періодичні зустрічі сторін, формування *спільних комітетів та робочих груп* з метою координації та об'єднання зусиль для вирішення спільних проблем. Фінансування діяльності учасників спільних комітетів та робочих груп можуть здійснюватися кожною стороною окремо, або шляхом об'єднання коштів на окремому спільному рахунку.

Угода про транскордонне співробітництво може передбачати **створення органу транскордонного співробітництва**¹² (наприклад, єврорегіону, єврегіо, структурного підрозділу органів влади тощо).

Орган транскордонного співробітництва виконує завдання, покладені на нього територіальними громадами або органами влади, у відповідності до

¹⁰ Mochnaczewski P. 1996: Cele i zadania współpracy transgranicznej i międzyregionalnej ze szczególnym uwzględnieniem wschodnich sąsiadów Polski. W: Regiony, euroregiony, rozwój regionalny. Red. M. Bałtowski, seria "Euroregion Bug" T. IV. Norbertinum, Lublin.

¹¹ Хартія європейських прикордонних регіонів

¹² Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами та органами влади від 9.11.1995 р.

цілей його діяльності та у спосіб, передбачений національним законодавством:

а) діяльність органу транскордонного співробітництва регулюється його статутом та законодавством держави, на території якої розташована його штаб-квартира.

б) орган транскордонного співробітництва:

- не має права вживати заходи, які можуть зашкодити правам і свободам окремих осіб;
- фінансується з місцевих та регіональних бюджетів і не має права встановлювати збори фіскального характеру; однак може отримувати прибуток від послуг, наданих ним територіальним громадам або властям, користувачам або третім сторонам;
- повинен складати річний кошторис та балансовий звіт, які затверджуються аудиторами, незалежними від суб'єктів транскордонного співробітництва.
- повинен враховувати у своїй діяльності інтереси держав, регіони яких беруть участь у транскордонному співробітництві;
- підлягає нагляду, передбаченому у законодавстві держави, на території якої розташована його штаб-квартира¹³;
- задовольняє запити про надання інформації, зроблені органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади адміністративно-територіальних одиниць, які задіяні у транскордонному співробітництві; Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерством закордонних справ України та, в разі необхідності, – іншими центральними органами виконавчої влади України та іноземних держав, регіони яких є суб'єктами транскордонного співробітництва¹⁴.

Будь-які спори, котрі виникають у зв'язку із діяльністю органу транскордонного співробітництва, передаються на розгляд судам, яким вони підпорядковані за національним або міжнародним правом.

Таким чином, **єврорегіони** – це одна з організаційних форм транскордонних відносин, де у межах своєї компетенції та за згодою центральних державних органів – на базі спеціальних розширених повноважень на міжнародне співробітництво – місцеві органи влади прикордонних областей мають можливість розробляти спеціальні комплексні програми економічної, культурної та гуманітарної взаємодії, реалізувати конкретні транскордонні економічні проекти, вирішувати проблеми зайнятості, інфраструктури, екології. Єврорегіони можуть створюватися як юридична або не юридична особа, мають свою організаційну структуру та визначені джерела фінансування.

¹³ Там же, ст.4

¹⁴ Проект Закону України "Про транскордонне співробітництво".

Формування **єврорегіонів** передбачає також можливість створення організаційної структури та системи фінансування у формі міжнародних міжрегіональних асоціацій, об'єднань, консорціумів тощо згідно чинного законодавства України.

У проекті закону України "Про транскордонне співробітництво" передбачається, що договір про створення єврорегіонів, статут та зміни до них повинні погоджуватися Міністерством закордонних справ, Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України.

В той же час таке погодження в багатьох країнах відсутнє. Так, засади функціонування єврорегіонів у Польщі регулюють власні статuti та положення. Їх функціонування залежить значною мірою від засад інституціалізації транскордонних контактів, які зумовлені наступним:

- ступенем зовнішньої та внутрішньої відкритості територій, які співпрацюють у межах єврорегіону (мова йде про спроможність до внутрішньої регіональної трансформації і до ефективного впливу на середовище);
- величиною та глибиною проникнення транскордонної співпраці, яка є результатом багатогранних контактів інституцій, організацій, а також мешканців;
- активністю прикордонної смуги, і зокрема, рівнем проникливості кордону.

Для координації і вдосконалення діяльності, пов'язаної із транскордонною співпрацею Польщі, в Раді Міністрів утворено Департамент Транскордонної Співпраці. Транскордонна співпраця є процесом, в якому регіони або територіальні уряди прикладають свої зусилля з метою спільного розв'язання певних проблем. Відносини територіальних органів влади з центральними носять координуючий, узгоджувальний характер¹⁵.

В Україні діяльність єврорегіонів також визначається власними статутними документами.

Статут повинен містити предмет та цілі діяльності; склад учасників, назву єврорегіону, функції і місцезнаходження представництв, порядок призначення органів управління, зобов'язання учасників та їх внесок у спільний капітал; джерела фінансування діяльності; склад і порядок роботи робочих органів; правила щодо регулювання фондів та рахунків, порядок фінансування реалізації спільних проектів; порядок виходу та виключення зі складу учасників, умови ліквідації.

З 2002 року в Україні розпочала діяльність Міжвідомча комісія з питань

¹⁵ Skrzydło A. 1995: Euroregiony z udziałem podmiotów polskich jako forma współpracy transgranicznej. Sprawy Międzynarodowe Nr 3. Warszawa

розвитку транскордонного співробітництва та єврорегіонів.¹⁶ Питання координації покладено на Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції.

Функціонування єврорегіонів як форми транскордонного співробітництва характеризується наступними особливостями¹⁷:

- створення єврорегіону не призводить до виникнення нового адміністративно-територіального утворення зі статусом юридичної особи;
- правове регулювання на території кожного з членів єврорегіону здійснюється відповідно до чинного законодавства держави, у склад якої він входить;
- організаційна структура єврорегіону виконує координаційні функції і не має владних повноважень, а також не може підмінювати органи влади, що діють на території кожного з його членів;
- у політичному сенсі єврорегіони не діють супроти національних інтересів держави; не є наднаціональним утворенням;
- у своїй діяльності єврорегіони не підмінюють зовнішньополітичні функції держав, прикордонні території яких є членами єврорегіонів;
- необхідною умовою ефективного функціонування єврорегіонів є наявність чітко визначених спільних інтересів їх членів, зокрема, у розв'язанні таких проблем:
 - зміцнення взаємної довіри та безпеки;
 - вироблення спільної стратегії охорони довкілля, використання спільних водних ресурсів;
 - вироблення спільної стратегії просторового розвитку транскордонного регіону;
 - спільного використання енергетичних ресурсів;
 - узгодження розвитку прикордонної інфраструктури;
 - розвитку спільної підприємницької та інформаційної інфраструктури;
 - ефективного використання людських ресурсів шляхом взаємного визнання їх професійної кваліфікації, створення єдиного ринку праці;
 - підтримки спільних місцевих ініціатив органів місцевого самоврядування, громадських організацій.

В окремих випадках відносини між територіальними органами влади можуть бути оформлені іншими типами договорів, а саме, наприклад, договором про поставки товарів або надання послуг. Такий договір можна використовувати для торгівлі, оренди, концесій на надання комунальних

¹⁶ Постанова КМУ "Деякі питання розвитку транскордонного співробітництва та єврорегіонів" № 587 від 29.04.2002 р.

¹⁷ Студенніков І. Транскордонне співробітництво як крок до визначення концепції регіональної політики // На шляху до Європи. Український досвід євро регіонів. / За ред. Максименка С. –К.: Логос. –С. 94-95

послуг, на здійснення громадських робіт тощо.

Початок створення єврорегіонів у Європі поклав випадок. Як розповідають, в одній з європейських країн трапилася аварія за декілька кілометрів від кордону. До найближчої лікарні, розташованої у сусідній державі, було декілька хвилин їзди, а до своєї лікарні – понад дві години. Перевезти за кордон і лікувати не було можливостей – не були врегульовані питання дії медичної страховки у сусідній державі, і ніхто на себе не міг взяти питання їх термінового вирішення. Постраждалий по дорозі до вітчизняної лікарні помер, хоча, у випадку отримання своєчасної допомоги за кордоном, людину можна було б врятувати. Для вирішення такого роду питань не було потрібно домовленостей на державному рівні – достатньо, щоб про це домовились між собою територіальні органи влади або / і місцеві громадські організації сусідніх держав. Так започаткували свою діяльність єврорегіони.

На сучасному етапі в Європі налічується, за різними джерелами, від 120 до 183 єврорегіони, однак деякі з них лише задекларували своє створення. Нами приводяться дані щодо функціонування єврорегіонів на 2000 рік, з тих, які тим чи іншим чином, для реалізації спільних проєктів скористалися фінансовою допомогою ЄС або подали заявки на це (табл. 1.1). Як видно з даних табл. 1.1 більшість єврорегіонів створена в 90-х роках минулого століття і активно продовжується їх формування в перші роки 21-століття (рис.1.1., 1.2.).

Цьому є декілька пояснень.

1. Минулий період виявив позитивні та негативні сторони функціонування єврорегіонів та надав можливість зробити висновки щодо подальшого їх розвитку. Ефективна діяльність єврорегіонів спостерігалася лише у випадках наявності **спільних проблем**, для вирішення яких доцільно було об'єднувати зусилля. Це, в подальшому, визначило коло питань, які лягли в основу формування та діяльності єврорегіонів.

2. Для більшості країн співпраця між територіальними органами влади – новий вид міжнародних відносин. Перші роки, можна сказати, проходив етап становлення цього виду діяльності, формувалася і відпрацьовувалася організаційно-фінансовий та інформаційний механізм забезпечення транс-кордонної співпраці, проходила її інституціалізація, кадрове забезпечення.

3. Удосконалювалася законодавча та нормативно-методична база щодо транскордонної співпраці на європейському та національному рівнях.

4. Удосконалювалися механізми фінансової допомоги ЄС щодо транскордонної співпраці, яка, передусім, надавалася проєктам, які, у тому числі, реалізували **стратегічні напрямки** розвитку транскордонного регіону. Це зумовило необхідність мати спільну концепцію розвитку суміжних територій – транскордонного регіону, яка б базувалась на відповідних регіональних стратегіях розвитку, враховувала загальноєвропейські та національні пріоритети.

Таблиця 1.1

Єврорегіони Європи			
№	Назва	Рік заснування	Кордон
1.	"Єврегiо"	1958	D / NL
2.	"Regio"	1960	F / D / CH
3.	Єврегiо „Рейн-Ваал”	1963 / 1993	D / NL
4.	Рада Орисанд /Комісія Орисанд	1964/1994	DK / S
5.	Бенего	1967	B / NL
6.	Рада Норд-Калотге	1971	S / FIN / N
7.	Рада Кваркен	1972	FIN / S
8.	Єврегiо „Маас-Рейн”	1976 / 1991	D / NL / B
9.	Емс-Долларт-Регіон	1977 / 1997	D / NL
10.	Мітскандія	1977	FIN / S / N
11.	Сторстромс Амт / Крейз Остольштейн-Любек	1977	DK / D
12.	Ісландс / Архіпелаго Кооперейшн- Скаргаден	1978	S / FIN
13.	Кооперейшн АРКО	1978	S / N
14.	Єврегiо-Рейн-Маас-Норд	1978	D / NL
15.	Зукунфт-СаарМозель-Авенір	1979	D / F
16.	Борнхольм-Саусістен Скане	1980	DK / S
17.	Оестфольд / Богусльон / Дальсланд	1980	S / N
18.	□енілюкс-Мідденгебед	1984	B / NL
19.	Торнедальсрадєт	1987	FIN / N / S
20.	"Кент-Норд-Пас-де-Кале"	1987	UK / F
21.	"Регіо Паміна"	1988	D / F
22.	Єврегiо "Шельдемонд"	1989	B / NL
23.	Єврегiо "СаарЛорЛюксРейн"	1989	D / F / LUX
24.	Центральна територія Бенілюкс	1990	B / NL
25.	Інтеррегiон "Нова Ганза"	1991	D / NL
26.	Єврорегіон "Найсе / Ниса / Ніса"	1991	D / PL / CZ
27.	Єврорегіон "Ельба / Лаба"	1992	D / CZ
28.	Єврорегіон "Ерцгебірге"	1992	D / CZ
29.	Асоціація "Екстрамадура-Алентежіо"	1992	E / P
30.	Єврорегіон "Шпрее-Нейсе-Бобер"	1993	D / PL
31.	Єврорегіон "Про Європа Віадрина"	1993	D / PL
32.	Єврегiо "Егрінсіс"	1993	D / CZ
33.	Єврегiо "Байерішер Валд / Сумава- Мюхлвертел-Бюхмервальд"	1993	A / D / CZ
34.	Єврорегіон "Померанія"	1993 / 95	D / PL / S

Продовження табл. 1.1

№	Назва	Рік заснування	Кордон
35.	"Карпатський Єврорегіон"	1993	H / UKR / PL / SK / RO
36.	Інн-Зальцах-Єврегiо	1994	D / A
37.	Регіо "Боденсі"	1994	A / CH / D
38.	Регіо "Трірхена"	1995	D / F / CH
39.	Єврорегіон "Верхній Рейн"		D / F / CH
40.	Єврегiо "Зальцбург-Берчтесгаденер- Ленд-Траунштейн"	1995	D / A
41.	Естонія-Фінніш 3+3 Регіональна кооперація	1995	EST / FIN / RF
42.	Єврорегіон "Буг"	1995	PL / UKR / BY
43.	Єврорегіон "Ерцгебірге / Крушногір'я"	1995	D / CZ
44.	Єврорегіон "Глаценсіс"	1996	CZ / PL
45.	Єврорегіон "Татри"	1996	PL / SK
46.	Рада з кооперації прикордонних регіонів Віру-Аликсне-Псков	1996	EST / LV / RF
47.	Єврегiо "Віа Саліна"	1997	D / A
48.	Єврорегіон "Дунай-Марош-Тиса"	1997	H / RO / YU
49.	Регіон "Соундержіленд-Щлезвіг"	1997	DK / D
50.	Єврорегіон "Прадєд-Прадзяд"	1997	CZ / PL
51.	Єврорегіон "Нестос-Места"	1997	GR / BUL
52.	Єврорегіон "Сілезія"	1998	CZ / PL
53.	Єврорегіон "Тешинская Сілезія"	1998	CZ / PL
54.	Єврегiо "Іннтал"	1998	D / A
55.	Єврегiо "Цугпітце-Веттерштейн- Карвендел"	1998	D / A
56.	"Західний Ниугат- Паннонія Єврегiо"	1998	A / H
57.	Міді-Піренеєс, Ланкведос-Роусіліонб Каталонія	1998	E / F
58.	Єврорегіон "Немунас-Німен-Неман"	1998	LT / PL / BY
59.	Єврорегіон "Балтика"	1998	PL / S / LT / LIT / LV / DK / RF
60.	Єврорегіон "Нижній Дунай"	1998	RO / MOL / UKR
61.	Єврорегіон "Східний Дунай"		RO / BG
62.	Єврорегіон "Південний Дунай"		RO / BG
63.	Єврорегіон "Дунай 21-го століття"		RO / BG / BiH
64.	Центре	1999	D / F
65.	Єврегiо "Ваттенінселн"	1999	D / DK / NL
66.	Єврегiо "Тіроль"		I / A

Продовження табл. 1.1

№	Назва	Рік заснування	Кордон
67	Єврегио Гельсінкі-Таллінн	1999	EST / FIN
68	Єврорегіон "Сауле"	1999	LT / LV / RF
69	Єврорегіон "Карелія"	2000	FIN / RF
70	Єврорегіон Країна озер- Езару Земе	2000	LT / LV / BY
71	Єврорегіон "Вальдвертел-Будовіце-Южні Чехи"		A / CZ
72	Єврорегіон "Венвертель-Шудмахрен-Южні Морава-Загоре"		A / CZ / SK
73	Єврорегіон "Біле-Біле Карпати"		SK / CZ
74	Єврорегіон "Бескиди"	2000	PL / SK / SLO
75	Єврорегіон "Істра"		HR / SLO
76	Єврорегіон "Вагус-Данувіс-Іролія"		SK / H
77	Єврорегіон "Іпельскі-Іполі"		SK / H
78	Єврорегіон "Неоградієнсіс"		SK / H
79	Єврорегіон "Сайо-Ріма-Слана-Рімава"		SK / H
80	Єврорегіон "Кошіце-Мішкольц"		SK / H
81	Єврорегіон "Хайду-Біхар / Біхор"		H / RO
82	Єврорегіон "Дунай-Драва-Сава"		H / HV / BiH
83	Єврорегіон "Верхній Прут"	2000	RO / MD / UKR
84	Єврорегіон "Середній Прут"		MOL / RO
85	Єврорегіон "Нетвек Поліс-Кент"		GR / TR

Джерело: Practical Guide to Cross-border Cooperation / Third Edition 2000 / PHARE / AEBR / EC. – P.35.

5. Єврорегіони відігравали важливу роль своєрідних полігонів для відпрацювання механізмів та інструментів інтеграційних процесів. Досвід створення внутрішніх єврорегіонів між країнами-членами ЄС був перенесений на зовнішні кордони ЄС, далі на кордони країн Центральної та Східної Європи, з країнами – майбутніми членами ЄС та західними кордонами країн СНД. Можна очікувати розповсюдження цього досвіду далі на Схід – в країни СНД, на їх інші кордони.

Для аналізу діяльності і виявлення специфічних особливостей єврорегіонів, розглянемо три групи єврорегіонів:

I – єврорегіони всередині ЄС.

До цієї групи відносяться єврорегіони, які створені на внутрішніх кордонах країн-членів ЄС. Це найстаріші регіони з великим досвідом роботи, Єврегио, Маас-Рейн тощо. Членами цих єврорегіонів є територіальні органи влади і різноманітні громадські організації. Всередині країн-членів ЄС рівень компетенції територіальних органів влади по обидва боки

Рис. 1.1. Розміщення єврорегіонів станом на 1996 рік

- Міжнародні організації прикордонних та транскордонних регіонів (членів ТЕПР)
- Прикордонні і транскордонні регіони-члени ТЕПР
- Прикордонні та транскордонні регіони – не члени ТЕПР

Рис. 1.2. Єврорегіони у Європі станом на 2002 рік

кордону дуже наблизений, існують подібні умови проживання населення, є спільна законодавча база й можливості її розвитку. Фінансова допомога для реалізації спільних програм та проєктів в цих єврорегіонах здійснювалася програмами INTERREG / INTERREG.

II – єврорегіони між країнами –членами ЄС і їх сусідами – не членами.

До цієї групи відносяться єврорегіони, створені на зовнішніх кордонах ЄС – єврорегіони на кордоні Німеччини та Польщі і Чехії, Австрії та Угорщини, а також Словаччини, Фінляндії та Росії тощо. Для неї вже характерні різний рівень компетенції територіальних органів влади,

економічного розвитку, життя населення, відсутня спільна законодавча база. Фінансова допомога тут забезпечувалася програми INTERREG / PHARE CBC та INTERREG / TACIS CBC

III – єврорегіони між постсоціалістичними державами.

До третьої групи можна віднести єврорегіони, створені країнами Східної Європи – на кордонах між Польщею та Чехією і Словаччиною, Україною та Білорусією, Угорщиною та Україною тощо. Хоча рівень економічного розвитку та життя населення тут дуже схожий, однак характерною особливістю цієї групи є низький рівень компетенції регіональних та місцевих органів влади, не достатній для самостійного, без втручання держави, вирішення багатьох питань. Фінансова допомога тут забезпечувалася за програмами PHARE CBC / PHARE CBC та PHARE CBC / TACIS CBC.